

Fortællinger fra institutionerne

- fortællinger om erfaringerne med arbejdet med inklusionspædagogik

Morsø Kommunes daginstitutioner 2009

Fortællinger fra institutionerne.

De 11 konkrete bud på inkluderende praksis, fortællingerne tager udgangspunkt i:

1. Iagttag, hvad børnene gør – deres samspil – hvordan de positionerer sig i forhold til hinanden. Er der mulighed for læring og udvikling i barnets samspil med voksne og børn?
2. Reflektér over jeres forståelse af et barns adfærd – hvorfor har jeg netop denne forståelse – bring denne forståelse i spil sammen med kolleger
3. Tilstræb en anerkendende forholdemåde over for barnet, der indebærer, at barnet har ret til at have sit eget perspektiv
4. Anerkend barnets perspektiv, men det er dig, der bestemmer, hvad barnet har brug for i den aktuelle situation – med respekt for den mening og betydning, barnet lægger i situationen
5. Bestem normer og regler for børns samspil, der fremmer en anerkendende forholdemåde børnene imellem
6. Se på, om rutiner og strukturer tilgodeser de børn, I har på nuværende tidspunkt. Skab ændringer, hvis børn i udsatte positioner ikke tilgodeses
7. Sæt lege og aktiviteter i gang, hvor børn i udsatte positioner kan bruge deres kulturelle ressourcer i et aktivt, handlende samspil med børn og voksne
8. Tilrettelæg det pædagogiske arbejde efter, at drenge og piger til tider har brug for rum, strukturer og aktiviteter, der er forskellige for at blive inkluderet
9. Tilrettelæg små fællesskaber inden for det store fællesskab, der giver mulighed for fordybelse og nærvær med små grupper af børn, hvor børn i udsatte positioner er med
10. Støt børn i udsatte positioner i at komme ind i legefællesskaber og støt dem i at lære at få en aktiv, forhandlende rolle i legefællesskabet
11. Prioriter fortælling højt. Fælles oplæsning – egen fortælling – giv udsatte børn mulighed for at få fortalt deres små historier og få en dialog om disse

1. Iagttag, hvad børnene gør - deres samspil - hvordan de positionerer sig i forhold til hinanden. Er der mulighed for læring og udvikling i barnets samspil med voksne og børn?
- og
2. Reflektér over jeres forståelse af et barns adfærd - hvorfor har jeg netop denne forståelse - bring denne forståelse i spil sammen med kolleger

Når vi anvender ordene ” De udsatte børn”, har vi allerede marginaliseret nogle børn som anderledes i forhold til normaliteten. Hvornår et barn kan stemples som udsat, afhænger af den voksnes opfattelse og menneskesyn. Vi voksne har let ved at rette blikket mod barnets fejl og mangler frem for barnets ressourcer og styrkesider. Men vores opgave må være at igangsætte aktiviteter og strukturere dagen, så alle børn, vi har p.t., føler sig inkluderet i fællesskabet. Vi skal finde ind til det enkelte barns interesser og give barnet rum og muligheder for at fordybe sig uden store afbrydelser i legen. I fordybelsen finder barnet ro og mærker selvfølelsen af, at jeg er o.k.

Vi, personalet, taler meget om det enkelte barn, har fokus på barnet og dets relationer til de andre børn og til os voksne. Vi sætter fokus på deres ressourcer – det de kan (frem for at finde deres mangler).

Vi er blevet mere opmærksomme på at få børn i udsatte positioner med, når vi klipper – læser osv. Inddrager dem bevidst i fællesskabet.

Vi bruger meget video i hverdagen til fx bedre at kunne inkludere et barn, hvis det er udenfor fællesskabet, for bedre at se hvilke metoder vi skal bruge til at få barnet med i fx lege. Så barnet bliver en del af fællesskabet.

I forbindelse med arbejdet omkring de udsatte børn har vi fået en øget opmærksomhed omkring vores måde at kommunikere på. Før var vi ubevidst slemme til at stille mange spørgsmål, i stedet for at komme med udsagn. F.eks. havde vi en dreng, der havde svært ved at deltage i samling. Han blev stille og trak sig ud af fællesskabet. Den måde, vi talte til ham på, gav ham også muligheder for at trække sig.(så os selv på video, og vi spurgte faktisk meget forskelligt, alt efter hvilke børn vi talte til... vi sagde noget, men vi signalerede faktisk noget helt andet, nemlig at vi forventede, at han trak sig)

Noget af det vigtigste er, at vi som voksne bliver mere bevidste om vores faglighed, at det vi gør, gør vi for at støtte – hjælpe vores unger. Vi ser det positive frem for det negative. Ser ressourcer frem for begrænsninger. Mange af tingene har vi altid gjort, men vi er blevet meget mere bevidste om, hvad vi gør og hvorfor og ikke mindst, hvor vil vi hen med de ting, vi gør i vores hverdag.

En af de første dage efter sommerferien kom en ny 6 årig dreng til vores børnehave. Han var lige flyttet til Xby og startede fra den ene dag til den anden. Desværre fulgte der nogle temmelig kedelige papirer med F.E. Vi læste papirerne, hvori der stod, at F.E. i sin gamle børnehave havde haft en støttepædagog tilknyttet 25 timer ugentligt, for at ”redde” de andre børn i børnehaven. Uha, papirerne blev lagt væk, og vi gik ned for at hilse på F.E. Han virkede da ellers som en sød og rar dreng. F.E. blev tilknyttet den ældste gruppe i børnehaven, som kun bestod af 5 børn i alt og 2 voksne. Vi havde gruppedag hver torsdag formiddag, og var i øjeblikket ved at arbejde med ”sensommerlivet på Nordmors”. Vores gruppedage foregik for det meste ude af huset. F.E. tog aktivt del i gruppedagene og var både interesseret og nysgerrig. Dagene gik, og selvfølgelig havde han nogle småkonflikter ind imellem. Men vi kunne ikke genkende F.E. i forhold til de papirer, som han havde med sig ved start. F.E. var blevet inkluderet i vores børnehave og ikke mindst i den store gruppe. Ligeledes er vi helt sikre på, at F.E. kunne mærke, at vi gerne ville ham.

Vi har haft et samarbejde med Ole omkring en dreng på 5 år, der kommer fra en ressourcetsvag familie. Før vi gik i gang med projektet, fokuserede vi voksne på drengens svage sider, og han fyldte meget hos os på en negativ måde, da han konstant var i konflikter med de andre børn. Derfor blev det ofte en negativ kontakt, han fik fra os voksne.

Da vi kom i gang med projektet, ændrede vi ret hurtig vores syn på drengen. Vi begyndte at fokusere på drengens stærke sider, og vi tydeliggjorde disse i forhold til de andre børn ved at anerkende drengen, når han gjorde noget godt. Vi fik en mere positiv tilgang til ham, og vi så ham som en stærk dreng, der kæmpede det bedste, han havde lært, og ikke som en dreng, der kun var ude på at lave ballade. Dette var medvirkende til, at vi voksne bedre kunne være anerkendende i vores relation med drengen.

Projektet ændrede ikke en masse hos drengens adfærd, da han kom fra et meget ustabil hjem. Men vi voksne fik et andet forhold til drengen, der gjorde, at vi kunne give ham en masse positive oplevelser i børnehaven.

Jeg laver solstrålehistorier (positive fortællinger) om børnene og bruger dem til at tegne min opfattelse af et barn over for mine kolleger.

3. Trækker barnet konsekvent forældremagt over for barnet, der trækker, at barnet har ret til at have sit eget perspektiv

og

4. Anerkend barnets perspektiv, men det er dig, der bestemmer, hvad barnet har brug for i den aktuelle situation – med respekt for den mening og betydning, barnet lægger i situationen

En 3½-årig dreng har store sproglige vanskeligheder og trækker sig ofte fra fællesskabet. I denne situation er han gået ind i gymnastiksalen og klatret op i ribben; han er alene. Jeg går hen til drengen, fordi vi skal spise, og jeg vil, at han skal komme og være med. Jeg siger: ”Det er sjovt at klatre i ribben, men nu skal du spise madpakker.” Hermed anerkender jeg hans perspektiv, han har det sjovt med at klatre, men nu skal han noget andet; jeg vil have ham med i fællesskabet med at spise madpakker.

En dreng på 5 år er meget temperamentsfuld. Han er ofte udadreagerende og føler sig tit ”truet” af de andre børn. Drengen ved godt, hvad der er rigtigt og forkert og er meget ærlig. Jeg anerkender drengens måde at være på ved at lytte til ham og tale stille og roligt. Hvis han er udadreagerende over for andre, lytter jeg til hans version af sagen. Jeg skælder ham ikke ud, men snakker tingene igennem med ham og guider ham. Drengen er ærlig om tingene og vil gerne snakke om det skete.

Marie havde taget sin mundharmonika med, selv om det ikke var legetøjsdag. Caroline råbte straks op om, at hun ikke måtte ha’ den med. I stedet for at holde med Caroline hev jeg min mundharmonika op af lommen og fik Caroline til at finde en sang – ”Traktoren kører”. Vi spillede den sammen, Marie og jeg, mens Caroline sang – ja, Caroline kunne endda HØRE, at Maries mundharmonika bare skulle øve sig lidt mere, så kunne den også spille ligesom Hannes. – Derefter blev Maries mundharmonika lagt ud i rummet. Pigerne havde haft en ”win-win-situation – ingen tabte ansigt, og de kunne fortsætte dagen sammen og glæde sig over orkesteret!!

På legepladsen havde vi indgået en aftale med Mikkelt om, at han ville ØVE SIG i at sidde pænt, når vi spiser – og dermed prøve at vise os, hvor god han er blevet til det. Da vi havde aftalt, at han skulle øve sig – så var det også blevet legalt at komme til at glemme det, men så var aftalen også den, at Pernille skulle minde ham om det – men uden at hæve stemmen. Hun kunne f.eks. blot sige: ”Hvad er det nu, du øver dig i at blive god til?” (med lav stemmeføring og et spørgende kropssprog – så det ikke virker provokerende for ham) – og så flytte fokus fra spilopperne. Måske i samme åndedrag spørge til, hvad han havde lavet derhjemme ell. lign.

Drengen føler sig hørt – og gjort ansvarlig for hyggen og fællesskabet omkring sit bord. Et sted, det er rart at være.

5. Bestem normer og regler for børns samspil, der fremmer en anerkendende forholdemåde børnene imellem

og

6. Se på, om rutiner og strukturer tilgodeser de børn, I har på nuværende tidspunkt. Skab ændringer, hvis børn i udsatte positioner ikke tilgodeses

Huset har i mange år til dels arbejdet funktionsopdelt, hvor forskellige værksteder og tilbud har været tilgængelige for børnene i løbet af dagen.

I forhold til DUB-projektet har vi erfaret, at denne praksis gør det langt sværere at støtte det enkelte barn – ligesom det for nogle børn er svært at overskue, hvor de skal være, og hvad de skal gå i gang med, hvilket skaber rastløshed og utryghed.

Nu er vi blevet langt bedre til at dele børnene op i mindre grupper, hvor det enkelte barn bedre kan overskue situationen. Det giver mere ro, fordybelse og nærvær.

Vi havde en pige som altid stod alene til sidst, når vi skulle holde hinanden i hånden (når vi skulle på tur). Derfor har vi valgt, at et af de store børn skal holde en af de mindste i hånden fast, hver gang vi skal holde i hånd. De store skal være rollemodeller for de mindste, fx vise hvordan man går ved vejen. Vi har ingen børn, der nu står alene.

Gå-makker; før var det et valg, børnene tog, eller vi fandt en ”så de gik ordentlig” nu gør vi det med fokus på, at vi vil skabe sociale relationer – at barnet skal føle sig som en del af et fællesskab, frem for noget man vælger fra. Har oplevet, at en gå-makker giver et skub ud i legen, man har fået en adgangsbillet til legen.

Boardmaker

Børnene vidste ikke, hvad en dag indeholdt - fx hvilke aktiviteter, der skulle sættes i gang, og hvad tøj de skulle have på ud på legepladsen.

Boardmaker viser visuelt, hvad dagens program er, og hvad påklædningen er. Boardmaker bliver vist og fortalt til frugt og hænger i grupperummet, så børnene selv kan se, hvad de skal i løbet af dagen. I garderoben hænger billederne med påklædning frit fremme, så hvis man er i tvivl om, hvad man skal have på, kan man visuelt se det. Nogle børn har brug for noget visuelt i stedet for lange, kollektive beskeder.

Beskrivelse af problem:

6 års barn har store koncentrationsproblemer, især i garderoben efter frokost, når alle 42 børn skal i overtøj og på legepladsen. Barnet driller og skubber til de andre, gemmer deres overtøj, gemmer sig på toiletterne osv. De andre børn udtaler, at de ikke gider lege med barnet længere pga. overnævnte. Barnet bliver ekskluderet fra gruppen. Har kun et barn, der gerne vil lege.

Det vi gjorde før:

Barnet er som sagt 6 år og skal i skole efter sommerferien. Barnet har altid selv klaret garderoben uden problemer, men efter at mor har fået barn nr. 2, sker der noget med barnet her. Vi snakker med barnet om det, der sker i hjemmet, og om det at blive storesøster osv. Men intet hjælper. Barnet kræver mere og mere opmærksomhed. I og med at det søger mere opmærksomhed (og får mere opmærksomhed), bliver det mere og mere uoverskueligt, hvordan vi løser problemet. For jo mere opmærksomhed barnet får fra os, jo mere vil barnet have. (Også selv om det tit bliver negativ opmærksomhed). Resultat: Ender tit med skæld ud i garderoben.

Det vi gør nu:

Når barnet er færdig med at spise, må barnet gå fra (hvis det har lyst). Barnet bestemmer selv, om det selv kan gå i garderoben og trække i overtøj, eller om barnet vil have en voksen med. Til at starte med valgte barnet en voksen (som næsten altid var den samme) til at gå med. (Syntes, det var sjovt at få lov at gå fra, alene (fik herigennem opmærksomhed fra de andre børn), samt at have enetid med en voksen.) Efter en uges tid var opmærksomheden fra de andre ovre. Herefter valgte barnet at blive ved bordet, indtil de andre gik med. Dog var det samme problem i garderoben, og det negative syn fra de andre børn blev igen forstærket. For at forhindre at de andre børn igen ekskluderede barnet fra gruppen, blev det i personalegruppen bestemt, at den voksne, der skulle i garderoben, skulle gå til barnet og blive ved barnet, indtil det var kommet i overtøj og ud på legepladsen.

Betydning for barnet:

Efter ca. 14 dage med overnævnte metode kom barnet en dag til en voksen og sagde: "Se, jeg er selv kommet i tøj, og jeg har ikke drillet nogen. Må jeg gerne gå ud?" Fra den dag var barnet næsten altid først på legepladsen, og drillerierne i garderoben (og de drillerier, der også var i løbet af dagen) var næsten helt ophørt. Barnet fik i løbet af de næste 4 mdr. flere legekammerater fra dets kommende skoleklasse.

Faste pladser – bordplan; kan også give nogle meget gode kontakter til hinanden. Man aftaler tit, hvad der skal ske, hvem og hvad man skal lege, når man har spist. Og vi kan som voksne se, hvor vi kan hjælpe et barn ind i fællesskabet. (se hvilke signaler de sender til hinanden – hvad der optager dem og så starte en leg/aktivitet op f. eks ude på legepladsen.)

F. har meget svært ved at sidde stille, når vi skal spise vores madpakker. F. sad på det tidspunkt for bordenden, hvor der var fri udsyn over hele børnehaven og alle børnene. Det betød, at F. hele tiden havde mere travlt med at se og lytte efter, hvad der skete ved de andre borde.

Efter utallige snakke og mange irettesættelser blev F. flyttet ned til den anden ende af bordet. Herfra kunne han kun se det bord, som han sad ved. Efter rutinerne ved spisesituationen blev omlagt, og der kom mere struktur på spisesituationen, er F.'s adfærd ved bordet ændret meget.

Nu sidder F. pænt og spiser sin mad og snakker med de øvrige ved bordet. Ligeledes har han også vist, at han nu godt kan sidde andre steder ved bordet og forsat have de gode manerer, når han spiser. F. er vokset med opgaven.

7. Sæt lege og aktiviteter i gang, hvor børn i udsatte positioner kan bruge deres kulturelle ressourcer i et aktivt, handlende samspil med børn og voksne

En 6-årig dreng trækker sig ofte, når der er for mange med i legen. Han er en meget følsom dreng, som har svært ved at sætte sig igennem i forhold til de andre drenge i gruppen. Hvis det bliver for svært for ham, begynder han at græde og går væk fra den ubehagelige situation.

Jeg igangsætter legen ”frugtsalat”. Hans umiddelbare reaktion er, nej, jeg vil ikke være med. Men med positiv tilgang og opmuntring går han modvilligt med i legen. Han bliver hurtigt optaget af legen, og han er stolt og glad, da det er ham, der skal bestemme, hvem der skal bytte pladser.

En god leg, hvor alle er på lige fod, i rundkreds, og det er sjovt at komme ind i midten, det bliver populært. Der er regler og rammer for legen, og endelig er der en voksenstyring, der giver drengen tryghed til at udfolde sig i legen.

Aktivitet: Vi skal lave en fødselsdagsgave til Ruth, da hun bliver 4 år og holder fødselsdag i børnehaven. Jeg sætter en aktivitet i gang, hvor vi alle skal male på en T-shirt. Børnene må selv vælge mellem 3 farver og selv bestemme, hvad de vil male. Når vi er færdige med at male, skal vi sammen tegne et kort til Ruth. Det er op til børnene, hvad de vil tegne. Til sidst skal vi have gaven pakket ind. Én skal klippe papir af, en anden skal hive tape af, en tredje skal folde papiret om T-shirten, og den fjerde skal tage gavebånd på.

Lege: Jeg sætter en leg i gang ude på legepladsen. Vi leger juleaften. Vi finder et gammelt juletræ ude på legepladsen. Vi planter det i sandkassen, så det står af sig selv. Vi finder en masse legetøj (spand, skovle, kageforme...), som vi pynter juletræet med. Når vi er færdige med at pynte træet, gør vi klar med gaver, som skal ligge under træet (lastbiler, traktor, bolde...). Nu er vi kommet så langt, at vi skal danse om juletræet og synge julesange (”På loftet sidder nissen”, Der bor en lille nissemand”).

André vil gerne hjælpe med at bage – eller samle æbler ind. Eller plukke hyben og hjælpe med at få lavet hyben/æblemarmelade og til sidst få et glas med hjem. Hvem ser ikke op til sådan en dreng, der kan alt det? Det gav sig udtryk i modtagelsen den næste morgen, hvor han blev modtaget med et GO’ MORGEN fra ALLE de andre børn i rummet – hvor var det dejligt at høre glæden i stemmerne og se drengens ansigt lyse op. Han fortalte mig senere, at han er god til at ARBEJDE – og det kunne jeg kun bekræfte. Den gode kontakt fra dagen før lønnede sig. Da jeg gerne ville have ham til at rydde op efter sin formiddagsmad, gjorde han det med et smil!!!

Efter sommerferien fik ræveungerne en ny dreng på 4 ½ år. Drengen har gået i andre børnehaver og er nu begyndt i X Børnehave, da familien er flyttet til X-by.

Det er svært for drengen at komme ind i gruppen og blive en del af den. De andre børn ser drengen som en, der kun slår eller ødelægger deres leg.

For at få drengen inkluderet i gruppen, vil jeg lave forskellige kreative aktiviteter sammen med en lille gruppe drenge.

Drengen er meget kreativ og elsker at tegne/ male, klippe og klistre, konstruere osv. Her har han virkelig sin stærke side. Gennem disse aktiviteter håber jeg, at drengen kan vise de andre drenge, at han kan mange andre ting end at slå og ødelægge. Dette kan vi så i fællesskab arbejde videre med i legen sammen med de øvrige børn, og derved få drengen, inkluderet i fællesskabet.

Jeg samlede fire drenge fra gruppen for at vi sammen med S kunne se det hus, han var flyttet til. S var meget stolt over at vise huset, han bor i, frem for de andre drenge, og det var hele tiden ham, som ville gå forrest for at vise os vejen. To af de andre drenge bor rimelig tæt på S, og vi gik så bagefter op til F's hus og hen til B' s hus. De kunne se, hvor tæt de bor. Midt i mellem deres hjem er der faktisk en offentlig legeplads, hvor de måske kan mødes i fritiden og lege. Vi fandt kastanier ved S's hus, og han lovede glad at samle nogle til børnehaven, som de kunne lege med og køre rundt med gummiged og vogne.

8. Tilrettelæg det pædagogiske arbejde efter, at drenge og piger til tider har brug for rum, strukturer og aktiviteter, der er forskellige for at blive inkluderet

Vores gymnastiksal er et fantastisk rum, men giver mange konflikter og knubs. Den bruges meget om morgenen frem til kl. 9.00. Specielt drengene har stort behov for at bruge deres energi om morgenen, og dette bruges salen til.

Gruppen med de ældste børn har dette rum som samlingsrum. Barnet forbinder dette rum med fysisk aktivitet, og det er med til at skabe megen uro, når der er samling og spises frugt kl. ca. 9.00.

En morgen tog jeg gruppens 5 drenge med ud på legepladsen. De fik konstrueret nogle sværd og andre våben af noget pind i vores udendørs værksted. Drengene blev inspireret til rolleleg, hvor de kunne anvende deres fremstillede våben. De anvendte figurer og personer fra tegnefilm. Alle 5 drenge var inkluderet i legen. De var meget optaget af legen, da klokken var ved at være 9, og det var tid for samling og frugt.

Denne morgen satte vi en tallerken ud til dem med frugt, hvor de kunne løbe forbi og tage et stykke frugt, når det passede ind i legen.

Pigerne havde nu ro til en anderledes samling i gymnastiksalen på deres præmisser. Efter deres samling kom pigerne ud og fremstillede våben af lidt pind.

Drengene stoppede deres leg kl. 10.00, men kunne nu være i gymnastiksalen uden store konflikter.

Børnene skal lære at give sig ro og tid til fordybelse og skal have muligheden mange gange, før det er naturligt for dem.

Jeg er overbevist om, at vi gav drengene og pigerne de bedste muligheder denne morgen for at alle følte sig inkluderet i fællesskabet. Der var ikke brug for de voksnes irettesættelser med risiko for, at det vil gå ud over barnets selvfølelse.

9. Tilrettelæg små fællesskaber inden for det store fællesskab, der giver mulighed for fordybelse og nærvær med små grupper af børn, hvor børn i udsatte positioner er med

På legepladsen var en pige i den ene konflikt efter den anden, hun drillede de andre, hun slog og spyttede på dem. Jeg tog hende med i sandkassen, og vi begyndte en leg. Der kom tre andre piger med ind i legen, og vi bagte kager og drak te. Jeg var med i legen, men pigerne havde også en rigtig god leg sammen, som fortsatte i lang tid uden konflikter.

Jeg er på gul stue sammen med Malene fra grøn stue (specialgruppe) – på det tidspunkt, vi kommer ind på stuen, er der 8 børn på gul stue. Malene har vanskeligheder ved at fastholde opmærksomhed og fokus, især når der er flere børn til stede. Jeg beslutter, at vi skal lege med togbanerne. Malene tager togbanen ud midt på gulvet, og vi begynder at sætte skinner sammen. Tre af børnene kommer hen og hjælper med at bygge togbanen, og da den er ved at være færdig, kommer yderligere tre børn til. Togbanen er blevet så stor, at der er plads til alle 7 børn, der på en eller anden måde er med i fællesskabet omkring togbanen. Jeg guider dem efterfølgende i forhold til fordelingen af togvogne, nogle togvogne er mere eftertragtede end andre. Børnene finder ud af at køre med togvogne. Efter lidt tid ser jeg, at legen er ved at gå i stå, så jeg tager kassen med dyr ned fra hylden og fortæller børnene, at alle dyrene skal stilles på markerne mellem togskinnerne. Nogle af børnene stiller dyr op, andre fortsætter med at køre med togvognene. Når det er gjort, fortæller jeg, at alle togvogne nu skal bruges til at transportere dyr på, nogle dyr skal flytte mark, andre skal hen på slagteriet. Jeg viser, hvor slagteriet er. Efter en tid med fordybelse i at få flyttet dyr, begynder legen at gå i stå for nogle af børnene. Jeg vælger at stoppe legen og går med Malene på grøn stue igen. Nogle af de andre børn vil gerne fortsætte legen.

2 piger på 4 år elsker at synge. De finder tit deres sangbøger og synger og synger. Det er Mia, der leder legen. Hun bestemmer, hvilke sange de skal synge, og hvilke sanglege, de skal lege. Dea lader sig styre, og hun gør alt, hvad Mia siger. Mia kan godt lukke flere børn ind i legen. Det er en rigtig god leg for dem begge. Dea har mange sproglige vanskeligheder, men ved at lade sig styre af Mia, bliver hun en del af fællesskabet. De andre børn synes, det er en rigtig god leg, Dea og Mia leger, og nyder at være med. Dea bliver sprogligt stimuleret, samtidigt med at hun føler, at hun har en værdi på stuen. Ofte sidder Dea og synger, mens vi spiser madpakker, og den voksne snakker med Dea om hvor hyggeligt, hun og Mia har det, når de synger og leger.

10. Støt børn i udsatte positioner i at komme ind i legefællesskaber og støt dem i at lære at få en aktiv, forhandlende rolle i legefællesskabet

Børnehaven XX er en funktionsopdelt børnehave. Drengen, vi her fortæller om, kalder vi Asbjørn, og han går i den mellemste gruppe børn med de 4-årige på det tidspunkt. Børnene arbejder i aldersopdelte grupper med 3-årige, 4-årige og 5-årige fra klokken 10 til klokken 11.30 (Desuden spiser de frugt i grupper klokken 9.00 og synger, tegner ell. leger en lille leg til kl. ca. 9.45). I gruppen arbejder vi med et emne om indianere, og vi laver tomehawk eller bue og pile, hvilket børnene går meget op i, men det kræver en del hjælp at få lavet. Derfor trækker vi os tilbage til den gule stue og bliver der med alle Frøerne, både dem, der laver våben, og dem, der leger, til det bliver deres tur til at lave deres våben. Stuen har et tilstødende rum med udklædningstøj og legobord. Asbjørn har svært ved at forstå, at for at udvikle den sociale leg, skal der forhandling til ind imellem, og han vælger at tage en konflikt med de andre for at styre legens udvikling eller at fortrække hver gang. Han har brug for meget voksenopbakning for at lære / udvikle forhandlerrollen i legefællesskabet, hvilket kræver en voksen i periferien og en kammerat, han kan fordybe sig i legen med. Asbjørn og en anden dreng i gruppen fik legorummet og klodserne for sig selv samt en voksen lige ved døråbningen. Drengene fik rigtigt gang i fantasien, og begge drenge var aktive i udviklingen af legen – med lidt voksenopbakning ind imellem. Drengene brugte lang tid med legoklodserne, da de først fandt ud af, at nu skulle de blive der og videreudvikle deres fantasier med dem.

En gruppe drenge spiller fodbold sammen med en voksen. Morten på 5 år kommer løbende, fordi han gerne vil være med. Han løber hen mod bolden for at sparke, men i det samme er der en anden dreng, som sparker til bolden. Morten begynder at græde og råber: ”Jeg vil have bolden.” Den voksne siger til Morten, at han kan være med på hendes hold. Morten græder stadig og forsøger at kaste sig over bolden og tage den med hænderne. De andre drenge protesterer højlydt, og Morten bliver mere og mere ulykkelig. Den voksne siger til Morten, at holdet har brug for en målmand, og da han kan kaste sig efter bolden, vil han blive en super-målmand. Morten stiller sig ind i målet, og de andre skyder på mål, og Morten kaster sig efter bolden. De andre fortæller Morten, at han godt må tage den op i hænderne. Den voksne hepper på Morten og siger, at det var en god redning. I dette eksempel gik det godt, og det blev en god oplevelse for Morten, men havde den voksne ikke deltaget i legen, var Morten helt sikkert blevet ”smidt ud” af legen. I Mortens tilfælde er det vigtigt, at der er voksne omkring ham, som kan støtte og guide ham igennem de ting, som er svære i samspil med andre børn.

Eftermiddag på legepladsen

C. kommer hen til mig og siger, at hun ikke har nogen at lege med. Jeg har lige observeret, at hun forsøgte at komme i med i en leg i sandkassen, hvor to piger leger, men dette forsøg gik ikke så godt, fordi hun ødelagde deres sandslotte og tog deres ting (hendes måde at gøre opmærksom på sig selv).

Jeg ved, at C. elsker frøer, så jeg foreslår, at vi to prøver at fange nogle frøer. Vi finder hurtigt to bag ved mooncarskuret, som hun tager op i en spand med en si som låg. Hurtigt kommer der flere til, heriblandt de to piger fra sandkassen, som vil se, hvad hun har i spanden. De spørger, hvor og hvordan hun har fanget dem, og hun fortæller, at hun og jeg fandt dem bag mooncarskuret, og at hun tog dem op i spanden med hånden. De andre børn siger til hende, at hun er modig, og spørger om de må være med. C. siger ja, og de går på jagt efter flere frøer i skoven.

Jeg forsøgte at få C. inkluderet i legen ved at tage udgangspunkt i hendes interesser/ det hun er god til.

Som voksen er du nødt til at være foregangsmand/ kvinde, når et barn er udenfor legen. Man er nødt til at forsøge, at finde nye veje. Som voksen er man nogle gange nødt til at blande sig i børnenes leg.

Jeg sidder ved bordet, når vi spiser, med J., som har brug for at få hjælp til det sociale samvær.

Mens vi sidder og spiser sammen med jævnaldrene med J., snakker vi om, hvad vi kan lege på legepladsen over middag. J. er meget glad for mad, og det tager jeg udgangspunkt i.

Vi bliver enige om, at tre piger og jeg skal lege butik i sandkassen. Vi vil lave mad og sælge det, og de andre piger synes, det er en rigtig god ide. Jeg går med i sandkassen og hjælper J. med at være sammen med de andre om at lave maden og aftale, hvem der køber, og vi snakker om, hvad det er, vi laver, og hvad vi godt kan lide. Vi finder nogle ting, som vi alle kan lide, og vi har et fællesskab om, hvad vi kan lide, og hvad vi sælger.

11. Prioriter fortælling højt. Fælles oplæsning - egen fortælling - giv udsatte børn mulighed for at få fortalt deres små historier og få en dialog om disse historier i små grupper af børn.

På stuen fortælles der hver dag om, hvad man har drømt eller oplevet. Den voksne lægger ud og inddrager ofte iagttagelse af udsatte børns hverdagsoplevelser eller det, barnet har vanskeligt ved. Når den voksne har fortalt, og mens hun fortæller, supplerer barnet ofte og får selv lyst til at fortsætte. Dette sker i en gruppe på 11 -18 børn. Det ville være godt også i mindre grupper.

På DUB-kursus blev vi præsenteret for fortælling om børnehistorier. Det lød rigtig spændende, og det kunne jeg godt tænke mig at arbejde videre med. Lederen og jeg lavede en fortælling om to børn i udsatte positioner. De to børn her ville så gerne lege sammen. Og begge børn havde plaget deres forældre rigtig længe. Begge familier plejer ikke ret tit at tage nogen med hjem og lege. Endelig fik de lov. Og de skulle lege hjemme hos drengen. Vi lavede historien over det, børnene havde fortalt om dagen. Jeg fortalte fortællingen til samling, og børnene skulle selv gætte, hvem det handlede om. Aldrig før havde jeg set 2 børn stråle så meget, som de to gjorde. Jeg har så efterfølgende prøvet at lave det med andre børn over lige det, jeg ser, de laver i bh, eller hvad de fortæller. Jeg synes, at det er rigtig godt. Man kan tydeligt se, at børnene tager det til sig, og vokser af det, men kunne godt selv bruge nogle flere redskaber til at bruge fortælling noget mere. Jeg føler mig ikke helt klædt på til det. Jeg har aldrig brugt fortælling før Dub-kursus. Har altid tænkt, det var for svært at sidde der og digte en historie ud ad den blå luft. Men efter at have prøvet det og set, hvordan det går lige rent ind ved børnene, har jeg fået lyst til at lære mere. De udsatte børn kommer den dag i centrum til samling, alle børn vil gerne høre de andres historie også. Derved oplever de udsatte børn at føle sig set og med i fællesskabet.

Jeg kan godt sætte mig væk med 4 – 5 børn og læse for dem. Bøgerne ser / læser jeg først selv, så jeg ved, hvad de handler om. Når man læser, skal der gives tid og plads til, at de børn, der har noget på hjerte, får det fortalt. Tit kan det hjælpe selv evt. at fortælle en parallel-historie eller komponere en historie, hvor det udsatte barn indgår i fortællingen – med noget, der rent faktisk har foregået, men så med en anden slutning. F.eks. en dreng, der tager de andres ting i garderoben, tit kommer op at slås eller bliver uvenner. Måske skulle vi spørge om lov, respektere et nej en gang imellem – og nogle gange får man ja. Man får en god tone sammen, og man leger måske med tingen sammen i stedet for alene.

Kommentarer og fortællinger m.v., der ikke umiddelbart kan henføres under én af anvisningerne:

De udadreagerende børn har ofte fyldt meget, men med DUB-projektet er vores opmærksomhed blevet mere skærpet også på de stille piger/drenge. Vi har øje for hvilken rolle/position, barnet har i børnegruppen, og arbejder bevidst med at skabe/tildele andre positioner for barnet, italesætte dets ressourcer, styrker, positive sider i samspillet med de andre børn. For barnet betyder det at få oplevelsen af at være en del af fællesskabet, at blive set, mødt, forstået og anerkendt for netop den hun/han er, og det er med til at støtte selvværdsfølelsen og ”hvem er jeg”.

DUB har helt klart skærpet opmærksomheden overfor relationens betydning for al samspil og udvikling. Din egen rolle, andel, ansvar heri i forhold til at skabe en udviklingsstøttende relation.

Opmærksomheden er også skærpet overfor den anerkendende forholdemåde.

Fællesskabets betydning for det enkelte barns udvikling.

Det enkelte barns rolle og positioner samt styrker og ressourcer, og hvordan disse bringes i spil, italesættes i samspillet med andre.

Refleksioner over egen pædagogisk praksis og forståelser af et barns adfærd – bring i spil på personalemøde evt.

Narrativ tilgang – fortælle andre historier om barnet evt. suppleres med blade, fotos, tegninger m.m.

Jeg er blevet mere bevidst om, hvad jeg gør, når jeg sætter en aktivitet i gang. Siden vi har hørt om syvkanten.

Jeg lægger mere mærke til, hvis nogle børn ikke er med i legen, og jeg hjælper dem i gang, som er udenfor.

Før var vi fejlfindere – mod nu, hvor vi har mere fokus på ressourcerne.

De udsatte børn anerkendes for det, DE KAN – i stedet for irettesættelser hele tiden.

Anerkendende tilgang til det enkelte barn, selv om det måske ”overtræder” husreglerne.

Fællesskabets betydning er kommet i fokus – de udsatte børn bliver inddraget på en anden måde – vi er blevet bedre til at se fællesskaberne, hvor de er.

F.eks. bittesmå ting kan gøre, at der opstår et fællesskab – 2 børn har begge røde Spiderman-bluser på – de kan bygge lego sammen; nogle er ”arbejdsmand” i arbejdsbukser – de kan ved fælles hjælp grave de største udgravninger o.s.v.

Vi er blevet mere opmærksomme på hvilke lege/sanglege, vi sætter i gang. Nogle, der ikke ekskluderer børn – eks. Hønemor og vendespil, hvor alle deltager.

Vi har ved frokostbordet lavet faste pladser i gruppen – vi har taget billeder af alle børn og lamineret en bordplan og derefter klistret den på bordet.

Vi har lavet aktivitetskasser – kasserne er skokasser, der er dekorerede og skrevet forskellige aktiviteter på f.eks. rim- & remsekort – sangkort – kims-kasser – frugt- og grøntkasser.

Vi har også lavet faste gå-partnere, når vi skal på tur – så er der ikke nogen, som er i tvivl om, hvem de skal gå sammen med.

Vi tænker mere over, hvad vi kan gøre, der er bedst for barn/familie – vi tænker mere i helheder. En mere positiv tilgang, end før vi startede på projektet. Reflekterer over barnets adfærd.

Vi har været rigtig glade for at have Ole Gregersen ude og følge os i gruppen – det har været godt med videoptagelserne – vi har haft stor glæde af responsen og de gode råd fra optagelserne. Det har også medvirket til, at vi ikke er fremmede overfor at bruge video i det daglige nu og fremover. Vi har lige haft årsmøde for forældrene i børnehaven, og her har vi brugt video til at dokumentere overfor forældrene, hvordan barnets hverdag kan se ud i børnehaven – Det var de glade for....

Vi opdeler børnene i mindre grupper. Man får mere nærvær/omsorg og kommer tættere på hinanden. Det enkle barn kommer mere til orde. Voksen – barn-relationer styrkes. Når vi arbejder i mindre grupper, er det meget nemmere at inkludere de udsatte børn

Humor har været et meget nyttigt redskab, til specielt et af vores udsatte børn, som nu er med som en styrende del af legen, i stedet for at stå i periferien.

Jeg tænker: hvad er barnets positive intention med at gøre, som det gør? Hvordan hjælper jeg barnet videre på en positiv måde?

Jeg hjælper børnene med at finde en siddeplads i bussen, som kan være med til at understøtte venskaber.

Jeg laver bordplaner, der både skal tilgodese venskaber og samtidigt skabe ro og koncentration til at spise.

Jeg prøver at nå alle børn – komme omkring dem – mærke dem positivt, så de også kan mærke mig.

Jeg har fået store ører og er blevet bedre til at blive usynlig, når jeg vil lave observationer. Jeg er blevet mere bevidst om min rolle i observationerne.

Jeg er blevet mere interesseret i børnefællesskaber og i, hvordan deres fællesskaber er.

Jeg bestemmer mere hvilke børn, der må være i hvilke rum, for at styrke venskaber / fællesskaber.

Jeg er mere i øjenhøjde med børnene. Fysisk sidder jeg mere nede på gulvet.

Jeg fortæller i 3. person om de udsatte børns ressourcer til de andre børn.

Jeg skælder mindre ud.

Jeg skaber rum for leg i små grupper.

Jeg sætter ord på det, børnene gør godt.

Jeg sætter fokus på de positive handlinger, forældrene gør, i forældresamtaler.

Jeg er mere opmærksom på, hvad der sker i mig i relation til barnet / forældrene / kollegaen.

Hvad gjorde vi før?

Før delte vi ikke børnene så meget op i grupper, men gjorde mange ting i samlet flok: spiste sammen, gik ture sammen, tegnede og malede sammen osv.

Hvad gør vi nu?

P.t. er vi heldige at have ”mange hænder”, men er også meget bevidste om at dele børnene op i forskellige grupper, som ...

Aldersopdeling:	Larver, pupper og sommerfugle
Farvegrupper:	4 bevidst valgte grupper på tværs af alder og køn
Gå-makker:	Vi har bevidst valgt, hvem der fast går sammen ”to og to”, når vi skal ud af huset

Derudover opdeler vi også børnene i drenge- og pige-grupper. Vi har f.eks. lige været på ”Gorms Plads” i Sindbjerg med drengene, hvor aktiviteterne var på deres præmisser. – Fandt nogle gode pinde / sværd, spillede UNO med store drenge samt legede en lidt vild ”trolde-leg”. – Og vi havde bare en rigtig go’ dag ☺

Betydning:

Nogle gode oplevelser, vi skaber ro i situationerne. Vi er mere reflekterende og handlende: Hvad fungerer? Og hvad fungerer ikke? Og hvad gør vi så???

Børnene får forhåbentlig nogle gode sociale relationer samt gode kammerater. Tryghed og en fornemmelse af at være en del af fællesskabet.

Vi prøver også at give børnene ansvar – både over for hinanden og i forhold til opgaver. De ”store” kan godt hjælpe de ”små” med at lyne jakken og vende støvlerne rigtigt.

F.eks. en dag, hvor vores ”store drenge” skulle hjælpe med havearbejde, hvor der forinden havde været lidt ”småkonflikter”. De fik en ”opgave” og ”gik til hånde” og løste den med stolthed og skulderklap / anerkendelse.

Ligeledes bager vi ofte og spørger bevidst nogle bestemte børn, om de har lyst til at hjælpe / være med. Så får de lige lidt ekstra opmærksomhed både fra kammerater og en voksen ☺

Hvad gjorde vi før?

Da vi ikke delte os i diverse grupper, når vi skulle spise til f.eks. fødselsdage eller ”mad-dage”, fik børnene lov til selv at bestemme, hvor de ville sidde.

Hvad gør vi nu – og hvilken betydning har det?

Når vi dækker bord, stiller vi deres krus på bestemte pladser for at opnå en vis mad-ro og hygge omkring bordet. Eller vi stiller dem dreng, pige, dreng, pige osv. (Det kan et barn ell. to sagtens gøre). Eller vi kan også på den måde gå ind og se, at ”de to kan have glæde af at sidde sammen.”

Samling:

Vi er blevet mere bevidste om valg af f.eks. sange til vores daglige samling. ”Navnesange” er vældig inkluderende. Børnene bliver set og hørt. Er vi her alle i dag? En slags anerkendelse og en vis forudsigelighed.

Synger også andre inkluderende sange som f.eks. farver på tøj, øjenfarve, høj, lav, krøller eller ej osv. Eller bare en god leg, ikke nødvendigvis en kendt leg, men bare én, en voksen finder på.

Derved kan man hele tiden ændre handlingen og få alle med på ”et eller andet tidspunkt” – kender jo nogenlunde de enkelte børns interesser.